

БӨЛІМ: ЖАЛПЫ РУБРИКА

Табиғаттағы тәртіп ережелері: Экологиялық тәрбие

ЖАРИЯЛАНДЫ
31.12.2024СІЛТЕМЕ
https://bilimger.kz/174236/

Нурланова Гулсая Тайжанкызы

Лауазымы: Тәрбиеші

Жамбыл облысы, Мойынқұм ауданы

Ақбота бөбекжай бақшасы

Кіріспе

Табиғаттағы тәртіп ережелері – экологиялық тәрбие жүйесінің негізгі құрамдас бөлігі. Қазіргі таңда табиғат пен адам арасындағы өзара байланыс бұрынғыдан да тереңдеп, экологиялық мәселелер күн тәртібінде тұр. Экологиялық тәрбие балаларды табиғатқа деген сүйіспеншілігін қалыптастыру, табиғаттағы тәртіп ережелерін түсіндіру және сақтау арқылы табиғатты қорғауға бағытталған маңызды процесс. Бұл мақалада табиғаттағы тәртіп ережелерінің маңызы, экологиялық тәрбиенің балаларға әсері, экологиялық мәдениетті қалыптастыру жолдары қарастырылады.

1. Табиғаттағы тәртіп ережелерінің мәні

Табиғаттағы тәртіп ережелері адамның табиғатпен үйлесімді өмір сүруінің негізі болып табылады. Бұл ережелер адамзаттың табиғатты қорғау, сақтау және оны тиімді пайдалану жауапкершілігін түсінуіне көмектеседі. Әрбір тіршілік иесінің экосистемадағы орны ерекше, сондықтан табиғаттағы тепе-теңдікті сақтау үшін адамның іс-әрекеттері мұқият бақылауға алынуы қажет. Табиғаттың күшін түсіну мен оған деген құрмет балалардың қоршаған ортаға деген сезімін тәрбиелейді.

Қарапайым табиғатқа қатысты тәртіп ережелері арқылы балаларға экологиялық жауапкершілік пен табиғатқа қамқорлық сезімі қалыптасады. Мысалы, қоқыс тастамау, су мен ауа ресурстарын қорғау сияқты әрекеттер экологиялық мәдениеттің негізгі құрамдас бөлігі болып табылады. Жануарлар мен өсімдіктердің мекен ортасын қорғау, оларды бүлдірмеу туралы түсінік баланың табиғатқа деген құрметін арттырады.

Сонымен қатар, табиғи ортаны қорғау үшін зиянды заттарды пайдаланбау және экологиялық жобаларға қатысу балалардың қоршаған ортаға өз үлестерін қосуына мүмкіндік береді. Бұл қағидалар балаларға тек табиғатпен ғана емес, өз қоғамымен де үйлесімді өмір сүруге үйретеді.

2. Экологиялық тәрбие және оның бала дамуына әсері

Экологиялық тәрбие – бұл адамның табиғатқа деген жауапкершілігін қалыптастыруға бағытталған үдеріс. Ол балаларды табиғаттың сұлулығын, оның маңыздылығын сезінуге, тірі табиғаттың барлық мүшесіне қамқор болуға үйретеді. Экологиялық тәрбие берудің негізгі мақсаттары:

- **Табиғатпен қарым-қатынас жасау арқылы балаларға табиғаттың заңдылықтары мен құндылықтарын түсіндіру:** Балаларға табиғаттың әртүрлі компоненттері, оның маңыздылығы мен тепе-теңдігі туралы түсінік беру. Бұл оларды табиғатқа деген құрмет пен жауапкершілік сезімін дамытуға ықпал етеді.
- **Табиғатқа деген сүйіспеншілікті ояту, табиғатты қорғауға деген жауапкершілікті қалыптастыру:** Балаларға табиғаттың сұлулығын және оның адам өміріндегі маңыздылығын түсіндіре отырып, оларды табиғатты қорғауға, ағаштар мен өсімдіктерді күтіп-баптауға, жануарлар мен өсімдіктердің өміріне қамқорлық жасауға баулу.
- **Экологиялық мәдениетті дамыту, балаларды қоршаған ортаға қамқорлық жасауға үйрету:** Экологиялық білім мен мәдениеттің негіздерін қалыптастыру арқылы балаларды қоршаған ортаға деген дұрыс көзқарасқа үйрету. Бұл, өз кезегінде, балалардың экологиялық мінез-құлықтарын және оларды экологияға байланысты мәселелер бойынша шешімдер қабылдауға қабілетті етуге бағытталған.

Экологиялық тәрбие арқылы бала табиғаттағы тәртіп ережелерін меңгереді, экологиялық сана мен ойлау қабілетін дамытады. Табиғатқа деген сүйіспеншілік, тазалыққа деген ықылас, экологиялық проблемаларды шешуге деген қызығушылық балалардың болашақта табиғатты қорғаушы азамат болып қалыптасуына ықпал етеді.

3. Экологиялық тәрбие құралдары мен әдістері

Экологиялық тәрбие беру үшін түрлі құралдар мен әдістер қолдануға болады. Бұл әдістер табиғатпен тікелей байланыс орнатуды, балаларды табиғатта серуендеуге, табиғатқа қамқор болуға тартуды қамтиды. Қазіргі таңда экологиялық тәрбие беру үшін қолданылатын негізгі әдістер:

- **Табиғатқа серуендер:** Балаларды табиғатпен тікелей таныстыру үшін серуендер ұйымдастыру. Бұл серуендер барысында балалар өсімдіктер мен

жануарлар әлемін, олардың өмір сүру заңдылықтарын және табиғаттағы экологиялық тепе-теңдікті түсінеді. Табиғаттың әрбір бөлігінің маңыздылығын байқап, оны қорғау қажеттілігі туралы ойлануға мүмкіндік алады.

- **Қолөнер:** Табиғи материалдардан (жапырақтар, ағаш бұтақтары, тас, құм және т.б.) түрлі шығармашылық жұмыстар жасау арқылы экологиялық тәрбие беру. Бұл әдіс балалардың табиғатқа деген қызығушылығын арттырып, оларды табиғатқа қамқор болуға, қайта өңдеудің және қолөнердің маңыздылығын түсінуге үйретеді.
- **Жануарлар мен өсімдіктерді күту:** Балаларға жануарлар мен өсімдіктердің өмірін бақылауға мүмкіндік беру арқылы олардың табиғатқа деген жауапкершілігін арттыру. Оларды өсімдіктерді суаруға, жануарларға күтім жасауға тарту, табиғатқа қамқорлық жасаудың маңыздылығын түсіндіреді.
- **Экологиялық ойындар:** Ойындар арқылы экологиялық білім беру. Балалар түрлі ойындар арқылы қоршаған ортаға байланысты мәселелерді түсініп, экологияға қатысты білімдерін тереңдетеді. Бұл әдіс ойын түрінде экологиялық дағдылар мен жауапкершілік сезімін қалыптастыруға көмектеседі.
- **Жобалар мен зерттеулер:** Экологиялық жобаларды ұйымдастыру арқылы балаларды қоршаған ортаға қатысты мәселелерді зерттеуге бағыттау. Бұл әдіс балалардың экологиялық проблемаларға деген қызығушылығын арттырып, шешімдер табуға үйретеді. Жобалар арқылы балалар тек табиғатты қорғауға ғана емес, экологиялық зерттеулер жүргізуге де үйренеді.

4. Экологиялық мәдениетті қалыптастыру

Экологиялық мәдениетті қалыптастыру — адамның қоршаған ортаға деген жауапкершілігін, табиғатты қорғау және сақтау тұрғысындағы саналы көзқарастарын дамыту процесі. Бұл мәдениет балаларда жас кезінен бастап қалыптасуы керек, себебі олар табиғатқа деген дұрыс көзқарасты тек бүгін ғана емес, болашақта да ұстанатын болады. Экологиялық мәдениет — тек табиғатты қорғаумен ғана шектелмейді, сонымен қатар балаларды экологиялық таза өмір салтына, қоршаған ортаны қорғауға қатысты жауапкершіліктерді сезінуге тәрбиелейді.

Балаларды экологиялық мәдениетке тәрбиелеудің негізгі тәсілдеріне қоршаған ортаның құндылығын түсіндіру, табиғатқа қатысты мәдениетті қалыптастыру және қоршаған ортаға көмек көрсету жатады. Балаларға табиғаттың әсемдігін, оның тіршілік үшін маңыздылығын көрсету — экологиялық мәдениеттің алғашқы қадамы. Олар табиғатқа деген сүйіспеншілікті түсініп, оны қорғаудың маңыздылығын ұғынады. Табиғатқа қатысты мәдениетке баулу арқылы балаларға қоқыс тастамау, табиғатты қорғау және экологиялық таза әдістерді қолдану туралы білім беріледі. Қоршаған ортаға көмек көрсету шаралары арқылы балалар ағаш отырғызу, су көздерін тазалау,

қоқыс жәшіктерін дұрыс пайдалану сияқты іс-әрекеттерді орындай отырып, экологиялық жауапкершілікті өздері сезінеді. Осылайша, экологиялық мәдениет баланың тұлғалық дамуына және табиғатқа деген құрметін арттыруға бағытталған маңызды процесс болып табылады.

Қорытынды

Экологиялық тәрбие балаларға табиғатқа деген сүйіспеншілікті, жауапкершілікті және қамқорлықты қалыптастыруда маңызды рөл атқарады. Табиғаттағы тәртіп ережелері мен экологиялық тәрбие арқылы балалардың қоршаған ортаға деген көзқарасы өзгереді, олардың экологиялық мәдениеті қалыптасады. Бұл болашақта оларды табиғатты қорғаушы әрі жауапты азаматтар етіп тәрбиелеуге мүмкіндік береді. Экологиялық тәрбие – бүгінгі күннің маңызды мәселелерінің бірі, және оны дұрыс жолмен жүзеге асыру баланың жеке дамуына ғана емес, жалпы қоғамның экологиялық жағдайының жақсаруына да үлкен әсер етеді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Жапанова Р. Н., Аширбекова Қ. С. МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРҒА ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ТӘРБИЕ БЕРУ ТӘСІЛДЕРІ – 2018. – №. 3. – С. 90-93.
2. Ғалиева А. Н., Ахметова Г. Б. Мектеп жасына дейінгі балаларға экологиялық тәрбие беру жұмысын ұйымдастыру.
3. Интернет желісі